

**สถาบันพัฒนาการท่องเที่ยว
เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
INSTITUTE OF ECOTOURISM**



สถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

รองศาสตราจารย์ ดร.พยอม ธรรมบุตร*



การท่องเที่ยวเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในทุกประเทศ สำหรับประเทศไทยรายได้จากการท่องเที่ยวจัดเป็นรายได้ที่สำคัญอันดับหนึ่ง ในแต่ละปีจะมีนักท่องเที่ยวประมาณ 6 ล้านคนเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติหกฉบับได้ระบุให้มีการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยว โดยเน้นให้มีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ตลอดจนศิลปวัฒนธรรมไทยควบคู่กันไป แต่ในทางปฏิบัตินั้น การจัดการท่องเที่ยวที่เป็นอยู่ในปัจจุบันยังประสบปัญหา และอุปสรรคนานาประการอันเนื่องมาจากการแสวงหากำไรจนไม่ได้คำนึงถึงการอนุรักษ์ และการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมอันเป็นวิถีชีวิตของเจ้าของประเทศ ปัญหาและอุปสรรคดังกล่าวอาจสรุปได้หลายประการ ดังนี้

*ผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

1. ปัญหาเชิงปรัชญาและนิยาม

คำว่า การจัดการท่องเที่ยวส่วนใหญ่ หมายถึงการจัดการท่องเที่ยวเชิงธุรกิจ ซึ่งทำให้เกิดปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อม

คำว่า สิ่งแวดล้อม ส่วนใหญ่หมายถึงสิ่งที่อยู่รอบตัว เช่น หมู่บ้าน บริเวณบ้าน แต่สิ่งแวดล้อมที่แท้จริงหมายถึง สิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นสมบัติและมรดกของคนทั่วโลก ซึ่งประชากรชาวโลกทุกคนมีหน้าที่จะต้องอนุรักษ์ไว้

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมหลักของประเทศไทย จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสอดแทรกปรัชญาของการท่องเที่ยวที่เอื้อและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพื่อที่จะให้ธุรกิจการท่องเที่ยวใช้ทรัพยากรของประเทศอย่างประหยัดและคุ้มค่าบนโครงสร้างของการอนุรักษ์ทางวัฒนธรรมของประเทศ

2. ปัญหาเชิงระบบการจัดการ

ระบบการจัดการท่องเที่ยวที่เป็นอยู่ในปัจจุบันไม่มีความสัมพันธ์กับระบบการจัดการด้านอื่นที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การวางผังเมือง การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรมประเพณี การจัดระบบต่างๆ ในรูปแบบที่แยกกันจัด ทำให้เกิดปัญหาทางการพัฒนาประเทศในภาพรวม และการพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นปัญหาเกี่ยวกับความไม่ร่วมมือ ความไม่ต่อเนื่อง และความไม่เข้าใจกันของหน่วยงานทั้งรัฐบาลและเอกชน

3. ปัญหาค่านิยมของสังคม

ในปัจจุบัน สังคมไทยมีค่านิยมทางวัตถุมากขึ้น และมีแนวโน้มที่จะมีมากขึ้น โดยลำดับ จึงมิได้มีการปลูกฝังให้ประชากรมีการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปวัฒนธรรม มีความรัก และภาคภูมิใจในความเป็นชาติไทย เมื่อมีการถ่ายทอดวัฒนธรรมต่างๆ โดยผ่านการท่องเที่ยว จึงมีการซึมซับวัฒนธรรมใหม่ๆ เหล่านั้น โดยละเลยการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย ซึ่งมีเอกลักษณ์โดดเด่นในการให้ความสำคัญทางด้านจิตใจ เช่น ความผูกพันในครอบครัว การกตัญญู การรู้หน้าที่ของความเป็นพ่อ แม่ ลูก และความละเอียดอ่อนต่อการกระทำในสิ่งที่มีความดีงาม ไม่เหมาะสมต่อประเพณีวัฒนธรรมไทย เช่น การขายลูกให้เป็นโสเภณี การจัดการท่องเที่ยวเพื่อเพศสัมพันธ์

4. ปัญหาสิ่งแวดล้อม

ในปัจจุบันนี้ การจัดการการท่องเที่ยวมีลักษณะเชิงธุรกิจมากกว่าการคิดถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมที่จะเป็นผลทำลายทั้งพื้นที่ที่เกิดการท่องเที่ยว เช่น การจัดการท่องเที่ยวตามชายฝั่งทะเลและบนเกาะต่างๆ โดยได้มีการสร้างอาคารที่ไม่เหมาะสมต่อภูมิประเทศ การละเลยการบำบัดน้ำเสีย การไม่มีมาตรการในการกำจัดขยะ ตลอดจนการไม่ควบคุมบริการต่างๆ ที่นำไปสู่ภัยทางด้านสุขภาพอนามัย

5. ปัญหาความจำกัดของทรัพยากรและองค์ความรู้

การจัดการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมถูกจำกัดด้วยปัจจัยหลักคือ งบประมาณ กำลังคน และองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการโดยให้มีการประสานงาน ดำเนินการให้สอดคล้องกัน

ในปัจจุบันมีแนวโน้มที่จะมีการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ในทั่วทุกประเทศ โดยการจัดการดังกล่าว สามารถที่จะทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อ ธุรกิจการท่องเที่ยวและพยายามให้มีผลกระทบน้อยที่สุดต่อทรัพยากรทางวัฒนธรรม และธรรมชาติของพื้นที่ที่เกิดการท่องเที่ยว จากรายงานของสถาบันวิจัยสแตนฟอร์ด ในปี 1991 ในขณะที่การท่องเที่ยวเติบโตร้อยละ 8 นั้น การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้ เติบโตขึ้นถึงร้อยละ 30 นักท่องเที่ยวจากทุกมุมโลกกำลังให้ความสนใจกับสินค้า ใหม่ในตลาดท่องเที่ยว คือ การเดินทางไปท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทาง ธรรมชาติและวัฒนธรรม (Ecotourism) ประเทศไทยจัดเป็นประเทศหนึ่งในเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งมีนักท่องเที่ยวนานาชาตินิยมเดินทางมาท่องเที่ยวกันจำนวน มากในแต่ละปี ตลาดมีแนวโน้มที่จะเติบโตขึ้นถึงประมาณ 11 ล้านคน ในปี ค.ศ. 2000 ตามความคาดหวังของการประชุมท่องเที่ยวนานาชาติที่เมืองแวนคูเวอร์ ประเทศแคนาดา การท่องเที่ยวดังกล่าวจำเป็นต้องมีมาตรฐานและลักษณะอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม ทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรม จึงต้องเร่งพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในทุกด้าน ได้แก่ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและธรรมชาติ ด้าน บริการการท่องเที่ยวกับที่พักอาศัยและภัตตาคาร ด้านสาธารณูปโภค ด้านทรัพยากร มนุษย์และด้านการใช้พื้นที่ตลอดจนด้านเศรษฐกิจและสังคมการพัฒนาการท่องเที่ยว ไปในทิศทางดังกล่าวจะก่อให้เกิดแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในภาพรวม และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของประเทศไปในเวลาเดียวกัน

อนึ่ง ประเทศไทยซึ่งเป็นศูนย์กลางทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของภาคพื้น เอเชียแปซิฟิก ควรเป็นศูนย์กลางด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่ง แวดล้อมในภาคพื้นแห่งนี้โดยสามารถเป็นศูนย์รวมข้อมูลเกี่ยวกับงานวิจัย ผู้เชี่ยวชาญ และการให้การศึกษอบรมประสานงานด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ สำหรับ ประเทศไทย SUB MAE KHONG และประเทศต่างๆ ในภาคพื้นแห่งนี้ เพื่อก่อให้เกิด การท่องเที่ยวที่จริงจังยั่งยืน และการอนุรักษ์ธรรมชาติในภาคพื้นเอเชียแปซิฟิกใน ภาพรวมด้วย ดังนั้น สภามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จึงอนุมัติให้จัดตั้งสถาบัน พัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเมื่อวันที่ 17 มิถุนายน 2537 เพื่อ ดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่ตามแนวโน้มของโลก โดยมี วัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์

1. ส่งเสริมให้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในลักษณะสหวิทยาการ ที่สามารถประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยว
2. เป็นศูนย์ประสานงานกับองค์การของรัฐบาลและเอกชน ทั้งภายในและภายนอกประเทศ เพื่อให้เกิดเครือข่ายของผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนนักวิชาการ และการค้นคว้าวิจัยด้านการจัดการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในภูมิภาค
3. ให้คำปรึกษาและแนะนำเกี่ยวกับแนวทางแก้ปัญหาที่เกิดจากการท่องเที่ยว ซึ่งทำลายสิ่งแวดล้อม ปัญหาที่ทำกิน ปัญหาการตัดไม้ทำลายป่า ตลอดจนปัญหาที่เกิดจากการใช้พื้นที่และทรัพยากรธรรมชาติ
4. เพื่อเผยแพร่ข้อมูลความรู้และคุณค่าเรื่องการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมรูปแบบต่างๆ ให้แก่สาธารณชน เพื่อสร้างสำนึกด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของประเทศไทย
5. พัฒนาบุคลากรด้านการจัดการท่องเที่ยว เพื่อให้ตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้แก่ประเทศในโครงการกลุ่มแม่น้ำโขง และประเทศอื่นๆ ที่ต้องการเข้าร่วม
6. ฝึกอบรมบุคลากรด้านการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมาให้แก่ทั้งภาครัฐและเอกชนของประเทศไทย ทั้งระยะสั้นและระยะยาว
7. เพื่อผลิตบัณฑิตร่วมกับบัณฑิตวิทยาลัย และคณะมนุษยศาสตร์ให้มีความรู้และความชำนาญพิเศษ ในด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

2. แผนงานจัดการศึกษา

- 2.1 **หลักสูตรระดับประกาศนียบัตรบัณฑิต** “การจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” จะเริ่มในปีการศึกษา 2541
- 2.2 **หลักสูตรระดับปริญญาตรี** “วิชาโทการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” เปิดให้นิสิตวิชาเอกอื่นๆ ที่เปิดสอนในมหาวิทยาลัย เลือกเป็นวิชาโทและวิชาเลือกเสรี
- 2.3 **หลักสูตรอบรมระยะสั้น** เปิดเป็นบริการวิชาการแก่สังคมตามความเหมาะสม
 1. ประกาศนียบัตรมัคคุเทศก์ หลักสูตรการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
 2. ประกาศนียบัตรการอบรม การจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ระยะ

สิ้น

3. ประกาศนียบัตรการอบรม การจัดตั้งธุรกิจท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ขนาดเล็ก
4. ประกาศนียบัตรการอบรม การจัดตั้งที่พักแรมเชิงอนุรักษ์ขนาดเล็ก (Eco-Lodge)
5. ประกาศนียบัตรการอบรม การจัดการภัยพิบัติเชิงอนุรักษ์ขนาดเล็ก
6. ประกาศนียบัตรการอบรม การจัดการธุรกิจด้านของที่ระลึก
7. ประกาศนียบัตรการอบรม การตลาดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
8. ประกาศนียบัตรการอบรม การสร้าง Product ด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
9. ประกาศนียบัตรการอบรม ด้านการให้การศึกษาและการสื่อความหมายของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
10. ประกาศนียบัตรการอบรม ด้านการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนด้วยการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
11. ประกาศนียบัตรการอบรม การอบรมการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
12. ประกาศนียบัตรการอบรม มัคคุเทศก์เชิงอนุรักษ์สำหรับจังหวัดท่องเที่ยว

3. เครือข่ายศูนย์ประสานงานกับหน่วยงานและองค์กร

สถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ได้จัดตั้งเครือข่ายและศูนย์ประสานงานด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สำหรับหน่วยงานและองค์กร ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ ระดับภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก และระดับนานาชาติ โดยมีความร่วมมือและประสานงานกับหน่วยงานดังต่อไปนี้

หน่วยงานภายในประเทศ

1. สำนักนายกรัฐมนตรี
 - สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
 - การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย
 - การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
 - องค์การสวนสัตว์
 - องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย
2. กระทรวงการต่างประเทศ
 - กรมสารนิเทศ

3. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

- กรมประมง
- กรมป่าไม้ กองฝึกอบรม
 ส่วนวิจัยและพัฒนาสิ่งแวดล้อมป่าไม้
 ส่วนวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ป่าไม้
 ส่วนวิจัยสัตว์ป่า
 ส่วนวิจัยเศรษฐกิจและพัฒนากิจการป่าไม้
 ส่วนพฤกษศาสตร์ป่าไม้
 ส่วนอุทยานแห่งชาติ
 ส่วนอุทยานแห่งชาติทางทะเล
 ส่วนอนุรักษ์สัตว์ป่า

4. กระทรวงมหาดไทย

- สำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรี
- กรมการปกครอง
- กรมการพัฒนาชุมชน
- กรมราชทัณฑ์

5. กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม

- สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม
- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย
- สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ

6. กระทรวงศึกษาธิการ

- กรมการฝึกหัดครู
- กรมพลศึกษา
- กรมศิลปากร
- สำนักงานคณะกรรมการศึกษาเอกชน
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

7. กระทรวงอุตสาหกรรม

- สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม
- บริษัทนารายณ์ภัณฑ์ จำกัด

8. ทบวงมหาวิทยาลัย

- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

- มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- มหาวิทยาลัยมหิดล
- มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- มหาวิทยาลัยศิลปากร
- มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า วิทยาเขตเจ้าคุณทหาร ลาดกระบัง
- มหาวิทยาลัยแม่โจ้
- มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
- มหาวิทยาลัยบูรพา
- มหาวิทยาลัยนเรศวร

9. สถาบันอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย

- สมาคมโรงแรมไทย (THA)
- สมาคมไทยธุรกิจท่องเที่ยว (ATTA)
- สมาคมไทยบริการท่องเที่ยว (TTAA)
- สมาคมส่งเสริมการประชุมนานาชาติ (TICA)
- สมาคมมัคคุเทศก์อาชีพ
- พาท้าไทยแลนด์ แชนพเตอร์
- สมาพันธ์ธุรกิจการท่องเที่ยวส่วนภูมิภาคแห่งประเทศไทย
- สมาคมผู้ประกอบการนำเที่ยวไทย
- สมาคมภัตตาคารไทย
- สมาคมสวนสนุกและสวนพักผ่อน

10. บริษัท Tourissimo Thai

11. บริษัทหนุ่มสาวทัวร์
12. บริษัทสื่อเดินทาง
13. บริษัทสยามซาฟารี
14. บริษัท ซีแคนูไทยแลนด์
15. บริษัทแม่สอดท่องเที่ยว
16. บริษัทเฟรน ออฟ เนเวอร์
17. บริษัทเนเจอร์ไลน์
18. กองตำรวจท่องเที่ยว

19. บริษัทเพอร์ซิเด็นท์ทัวร์
20. บริษัทสวนสยาม
21. โรงแรมดุสิตธานีกรุ๊ป
22. โรงแรมแอกคอร์ดกรุ๊ป
23. โรงแรมกระบี่รีสอร์ท
24. โรงแรมรีเจ็นท์ชะอำ
25. โรงแรมอามารีโกเตอร์เกต

หน่วยงานระดับชาติ

1. International Centre for Ecotourism Research Griffith University
2. The University of Notre Dame Australia
3. Australian Centre for Environmental Law The University of Sydney
Faculty of Law
4. Faculty of Environmental Sciences Griffith University Australia
5. Department of Geography University of Victoria Canada
6. Institute for Research on Environment and Economy University of
Ottawa
7. Ministry of Tourism Phnom Penh, Cambodia
8. University of Provence en Provence France
9. Center of Urban Planning and Environment Management Hong Kong
10. Faculty of Management University of Delhi India
11. Indira Gandhi Rashtriya Manav Sangrahalaya Bhopal India
12. School of International Studies Jawalharlal Nehru University New
Delhi India
13. Science Technology and Environment Organization Vientiane, LAO
P.D.R.
14. Responsible Committee in Fertilizer Sector Science Technology and
Environment Organization Vientiane LAOS
15. University Pertanian Malaysia Malaysia
16. IUCN Nepal Kathmandu, Nepal
17. Institute of Environmental Engineering and Research University of
Engineering Technology University Road, Karachi Rakistan
18. International Affiliates Management, Inc. Manila, Philippines

19. Department of Biology DE LA SALLE UNIVERSITY Avenue Manila. Philippines
20. Panorama Group Ltd. Switzerland
21. Coastal Resources Management Project Department of Zoology University of Colombo Sri Lanka
22. Social Sciences Division University of Hawaii U.S.A.
23. The Ecotourism Society U.S.A.
24. Unesco Regional Advisor for Culture in Asia and The Project
25. International Development, Center for Environment, Tourism and Development Veitnam
26. World Travel & Tourism Council U.K.
27. IUCN The World Conservation Union International Union for Conservation of Nature and Natural Resources
28. Walden Mills Group 1004 Palmer Glenwood Springs, Colorado U.S.A.
29. JAMES COOK UNIVERSITY OF NORTH QUEENSLAND
30. GEF/UNDP/IMO Regional Programme for the Prevention and Management of Marine Pollution in the East Asian Seas and Coastal Management Center.
31. British Airways Tourism For Tomorrow Award 1997
32. Towards Ecological Recovery and Regional Alliance (TERRA)
33. The Illinois State University
34. Surrey University, UK.
35. Pacific Asia Travel Association (PATA) One Montgomery Street West Tower, No. 1750 San Francisco, California 94104
36. World Wildlife Fund (WWF)

Memberships

The Ecotourism society (TES) U.S.A.

The Ecotourism Association of Australia (EAA) Australia

4. การเสนอบทความทางวิชาการให้แก่องค์กรและหน่วยงานต่าง ๆ
ระดับนานาชาติ
ระดับนานาชาติ

1. Eco World 96 Johanesberg, South Africa. 17–20 September 1996
“Ecotourism, Concept, Design and Strategies” : Dr. Payom Dhamabutra
2. Eco World 96 Johanesberg, South Africa. 17–20 September 1996
“The Implementation of Ecotourism in Phu Hin Rong Ka National Park, Thailand” : Dr. Samang Hirunburana
3. Culture and Tourism, Culture in Asean and The 21st Century’ Kuching, Sarawak, Malaysia. 13–16 May 1997 “Ecotourism and Protected Areas in Thailand” : Dr. Payom Dhamabutra Culture and Tourism, Cultures in Areas and the 21st Century, Kuching, Sarawak, Malaysia 13–16 May 1997 “Culture and Tourism Development in South East Asia” in the Century Dr. Samang Hirunburana.

ระดับชาติ

1. การสัมมนาเรื่อง “วัฒนธรรมและการท่องเที่ยว” ศูนย์ศึกษาอินเดีย-ไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” : ผศ. วลีสพันธ์ุ สถิตยยุทธการ
2. “การจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” รศ.ดร.พยอม ธรรมบุตร
การประชุมเชิงปฏิบัติการการกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย
“หลักการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” : ผศ.วลีสพันธ์ุ สถิตยยุทธการ
“การจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” บนพื้นที่อนุรักษ์ : รศ.ดร.พยอม ธรรมบุตร
3. การอบรมมัคคุเทศก์ของมหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ “The Preservation of Tourism Resources” : รศ.ดร.พยอม ธรรมบุตร
4. การสัมมนาเรื่อง “Tourism Vision 2000” การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
“การวางแผนการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เชิงวัฒนธรรม” : ผศ.วลีสพันธ์ุ สถิตยยุทธการ “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กับการพัฒนาที่ยั่งยืน” : รศ.ดร.พยอม ธรรมบุตร

5. การวิจัย

5.1 งานวิจัยที่กำลังดำเนินอยู่

1. การวิจัยเชิงพัฒนา เรื่อง “การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บนพื้นที่อนุรักษ์”

กรณีศึกษา : การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า จังหวัดพิษณุโลก

2. การวิจัยเชิงพัฒนา เรื่อง “การสำรวจผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อพื้นที่การท่องเที่ยว”

กรณีศึกษา : เกาะล้าน พัทยา จังหวัดชลบุรี

3. การวิจัยเชิงพัฒนา เรื่อง “การฟื้นฟูพื้นที่ท่องเที่ยวที่ได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยว”

กรณีศึกษา : เกาะล้าน พัทยา จังหวัดชลบุรี

4. การวิจัยเชิงพัฒนา เรื่อง “การศึกษากิจกรรมและการสื่อความหมาย ของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในอุทยานแห่งชาติ”

กรณีศึกษา : อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า

5. การวิจัยเชิงพัฒนา เรื่อง “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และการพัฒนาชุมชนบนพื้นที่ท่องเที่ยว”

กรณีศึกษา : เกาะล้านและเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี

5.2 งานวิจัยที่จะทำในอนาคต

1. การวิจัยเชิงพัฒนา เรื่อง “การกำหนดเส้นทางนำเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระดับจังหวัด”

กรณีศึกษา : จังหวัดสุพรรณบุรี

2. การวิจัยเชิงพัฒนา เรื่อง “การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หัวข้อการพัฒนาที่ยั่งยืน”

กรณีศึกษา : เกาะล้านและเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี

3. การวิจัยเชิงพัฒนา เรื่อง “การกำหนดรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บนพื้นที่อนุรักษ์”

กรณีศึกษา : อุทยานแห่งชาติหาดในยาง ภูเก็ต

4. การวิจัยเชิงพัฒนาร่วมกับรัฐบาลเดนมาร์ก เรื่อง “การพัฒนาชุมชนและการดูแลรักษาป่ากับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์”

5. การวิจัยเชิงพัฒนา เรื่อง “ความต้องการบุคลากรด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บนพื้นที่อนุรักษ์”

กรณีศึกษา : อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า และอุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง จังหวัดพิษณุโลก

6. การวิจัยเชิงพัฒนา เรื่อง “การจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเมือง”

กรณีศึกษา : เกาะรัตนโกสินทร์และวัดพระศรีรัตนศาสดาราม

7. การวิจัยเชิงพัฒนา เรื่อง “การพัฒนาชุมชนโดยการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์”

- การศึกษาเทคนิคการทำบรรจุภัณฑ์สินค้าที่ระลึกของชุมชนท้องถิ่น
8. การวิจัยเชิงพัฒนา เรื่อง “การให้การศึกษาและการสื่อความหมายด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และบัตรผ่านประตู”
กรณีศึกษา : วัดอรุณราชวรวิหาร
 9. การวิจัยเชิงพัฒนา เรื่อง “คุณสมบัติของมัคคุเทศก์เชิงอนุรักษ์บนพื้นที่อนุรักษ์”
กรณีศึกษา : มัคคุเทศก์บนพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า จังหวัดพิษณุโลก
 10. การวิจัยเชิงพัฒนา เรื่อง “มาตรฐานที่พักแรมเชิงอนุรักษ์”
 11. การวิจัยเชิงพัฒนา เรื่อง “การวิเคราะห์ด้านการตลาดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในประเทศไทย”
 12. การวิจัยเชิงพัฒนา เรื่อง “การพัฒนาสินค้าการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในประเทศไทย”
 13. การวิจัยเชิงพัฒนา เรื่อง “บทบาทของสื่อมวลชนกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์”
 14. การวิจัยเชิงพัฒนา เรื่อง “ความต้องการของนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในประเทศไทย”
 15. การวิจัยเชิงพัฒนา เรื่อง “การพัฒนาที่ยั่งยืนโดยใช้การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นแกน”
กรณีศึกษา : อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า
 16. การวิจัยเชิงพัฒนา เรื่อง “การพัฒนาระบบประกันคุณภาพ”
 - 1.) ทางด้านการจัดการ (ISO 9000)
 - 2.) ทางด้านการพิทักษ์สิ่งแวดล้อม มรดกวัฒนธรรมและทรัพยากรระดับชาติ (ISO 14000)

6. Conferences / Workshops / Seminars International Conference

1. The 1st International Conference : **Ecotourism Concept, Design and Strategies** February 6–8, 1995 Ambassador Hotel Bangkok, Thailand.
2. The 2nd International Conference : **The Implementation of Ecotourism.** July 18–21, 1996 Ambassador Hotel Bangkok, Thailand.

National Seminar

1. **The Greening of Thai - Hotels** August 16-18, 1996 Imperial Queen's Park Bangkok, Thailand
2. **International Standards of Ecotourism.** Bangkok, Thailand.
3. **Recreation and Ecotourism,** February 4, 1997 Bangkok, Thailand.
4. **Planning and Managing the Ecotourism Industry** September 5, 1997 Bangkok, Thailand.

7. Papers Published Since 1995

1995

Ecotourism : Concept, Design and Strategies

Where Tourism and Ecology meet

Ralf Buckley

Ecotourism, Parks and Biocultural Diversity The Context in Northern Thailand

Philip Dearden

Tourism in the Next Century

Robert Burns

Recreation Ecology : A Survey of Impacts on Plants and Soils, and a New Approach to Animal Disturbance

Michael J Liddle

The World Heritage Convention : Guardian of the Humankind's Eco-Cultural Heritage

Richard A. Engelhardt

Ecotourism Development : Regional Planning and Strategy

Ross K Dowling

Coastal Tourism in Srilanka : Guidelines for Environmental Protection

Alan T.White

Amenity Conservation : Management for Parks and Nature reserves
Gordon Ting Leung Ng

Indicators of Ecotourism : What needs to be monitored for a
Sustainable Tourism Strategy
Anthony M. Friend.

Ecotourism and Environmental Law
Ben Boer

Ecotourism as Education : Creating Ecolodges
Costas Christ

Management of Ecotourism
M. Adhikary

1996

Ecotourism in Southeast Asia
Ross K.Dowling

Ecotourism in Thailand
Seree Wangpaichitr

Ecotourism and Its Role in sustainable Development
Costas Christ

The Implementation of Ecotourism in Australia
Ross K. Dowling

Enoironmental Guidelines for Coastal Tourism Development in
Trofrical Asia
Alan T. White

Regional Ecotourism : Planning Strategies

Ross K. Dowling

Sustainable Tourism for Remote Atolls in The Pacific

G.H. Krausse

Resource, Energy and water Conservation by Hotels

Ralf Buckley & Guil Araujo

Environmental Impact Assessment for Tourism Development in
Australia

Jan Warnken & Ralf Buckley

Ecotourism and Sustainable Development in Australia

Ralf Buckley

Tourism and Waterfront Rehabilitation

Gerald H.Krausse

The Eco-tourism Establishment in Small Island Ko Taen

Anucha Leksakundilok

Development of Ecotourism in Taman Negara National Park

Abdullah Mohd

Environmental Considerations for Protection of Marine Ecosystem
in Developing Countries

S.Ziaur Rehman

Ecotourism in Vietnam

Tong Viet Cuong

Green Accommodation in Myanmar

U Naing Bwa

Myanmar Forests Based Ecotourism – Integrating the People and Nature

Ecotourism in Khao Sok National Park, Thailand Jo Hardman

บทความภาษาไทย

การท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
12 ขั้นตอนสู่ความเป็นโรงแรมเชิงอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
บทบาทของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
อุทยานแห่งชาติในประเทศไทย
พื้นที่อนุรักษ์ในประเทศไทย
การท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม
นโยบายรัฐบาลด้านการท่องเที่ยวและพื้นที่อนุรักษ์
การจัดการท่องเที่ยวบนพื้นที่อนุรักษ์
ความสามารถในการรองรับ
7 ขั้นตอนของการตั้งบริษัท Ecotourism
การตลาดด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

หนังสือและสิ่งตีพิมพ์ของสถาบัน

1. The 1st International Conference Proceedings : Ecotourism : Concept, Design and Strategies
2. The 2nd International Conference Proceedings : The Implementation of Ecotourism.
3. The Greening of Thai Hotels.
4. International Standards of Ecotourism
5. Planning and Managing Ecotourism

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษาวิจัยด้านการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพื่อนำมาเป็นฐานในการวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวในศตวรรษหน้า นับเป็นความจำเป็นเร่งด่วนเพื่อก่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนบนผืนโลก

การผลิตบุคลากรด้านการจัดการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมซึ่งนับเป็นความจำเป็นเร่งด่วน เพราะในปัจจุบันมีการขาดแคลนบุคลากรที่มีความสามารถด้านการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และเน้นการริเริ่มในการผลิตทรัพยากรบุคคล เพื่อเตรียมตัวเป็นผู้ชำนาญการในการจัดการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์

สิ่งแวดล้อม เพื่อเป็นการรองรับการขยายบทบาทของประเทศต่างๆ ที่ก้าวสู่สังคม นานาชาติมากขึ้นโดยมีการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นแกนนำ ในการสร้างความเจริญเติบโตของประเทศ สถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวนับเป็น หน่วยงานที่มีความสำคัญเร่งด่วนทั้งระดับชาติ และระดับนานาชาติซึ่งจะยัง ประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมดังนี้

ประโยชน์โดยตรง

1. การพัฒนาบุคลากรด้านการจัดการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจะ ทำให้เกิดสำนึก และความตระหนักในภูมิภาคต่างๆ ทั่วโลก เพื่อนำไปสู่การ วางแผนด้านการจัดการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงระบบนิเวศวิทยาและสังคมวิทยา
2. การค้นคว้าวิจัยจะทำให้ได้ความรู้ในลักษณะสหวิทยาการที่สามารถให้ แนวทางในการวางแผนและแก้ปัญหาด้านการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
3. สถาบันจะเป็นศูนย์กลางประสานความร่วมมือทางด้านวิชาการและ วัฒนธรรมให้แก่นักวิชาการนักบริหาร ในกลุ่มประเทศต่างๆ โดยเฉพาะ ประเทศในกลุ่มแม่น้ำโขง ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนและประสาน ประโยชน์ในการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ในขณะที่ ประเทศต่างๆ กำลังเคลื่อนเข้าสู่ระบบโลกาภิวัตน์
4. สามารถฝึกอบรม จัดสัมมนา เพื่อช่วยพัฒนาความรู้และทักษะในการการ จัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

ประโยชน์ทางอ้อม

ประเทศไทยและประเทศต่างๆ ในภูมิภาคทั่วโลกจะสามารถจัดการการ ท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่คือ การจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทั้ง สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ และทางวัฒนธรรมซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของ มนุษยชาติ



การท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์วัลลภพันธุ์ สติดยุทธการ

รองศาสตราจารย์ ดร.สำออง หิรัญบุรณะ

รองศาสตราจารย์ ดร.พยอม ธรรมบุตร



บทนำ

การท่องเที่ยวจัดเป็นอุตสาหกรรมใหญ่ที่สุดในโลก ในปี 1995 สภาการเดินทางท่องเที่ยวของโลก ได้รายงานว่าการท่องเที่ยวสามารถสร้างงานถึง 212 ล้านงาน และจะเพิ่มขึ้นเป็น 338 ล้านงานในปี 2005 ในปี 1994 มีนักท่องเที่ยวนานาชาติรวม 500 ล้านคน ซึ่งจะเพิ่มเป็น 650 ล้านคนในปี 2000 การเติบโตของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวนี้เป็นปัจจัยในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศต่างๆ แต่ในขณะเดียวกันการจัดการท่องเที่ยวเชิงพาณิชย์ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ โดยเฉพาะในปัจจุบัน นักท่องเที่ยวนิยมเดินทางท่องเที่ยวไปในธรรมชาติมากขึ้น ทำให้เกิดรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมขึ้น (Ecotourism) การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์คืออะไร มีหลักการอย่างไร มีรูปแบบและกลวิธีในการจัดการอย่างไร

I. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมคืออะไร (CONCEPT)

คำที่ใช้เรียกชื่อ Ecotourism นั้นมีต่าง ๆ กันได้แก่

NATURE-BASED TOURISM	NATURE TRAVEL
NATURE TOURISM	NATURE-ORIENTED TOURISM
NATURAL HISTORY TOURISM	WILDLIFE TOURISM
ENVIRONMENT-FRIENDLY TOURISM	GREEN TOURISM
ENVIRONMENTAL PILGRIMAGE	SPECIAL INTEREST TOURISM
SUSTAINABLE TOURISM	APPROPRIATE TOURISM
ALTERNATIVE TOURISM	RESPONSIBLE TOURISM
ETHICAL TOURISM	COMMUNITY - BASED TOURISM
SOFT TOURISM (tourism doux)	SOFT & HARD TOURISM

ตารางที่ 1 Ecotourism ในชื่อต่าง ๆ

ชื่อต่างๆ เหล่านี้ต่างมีจุดเน้นที่ต่างกัน หากแต่ในหลักการจะมีจุดร่วมกัน แม้ในการประชุมของการท่องเที่ยวโลกที่เมืองLANZAROTEที่ประเทศสเปนเมื่อเดือนเมษายน 2538 และในการประชุมองค์กรเอกชนในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกในเดือนพฤษภาคม 2538 ก็ยังหาข้อสรุปตรงกันเป็นเอกภาพไม่ได้ว่า Ecotourism คืออะไร สถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยความร่วมมือ ของ CIDA และ AIDAB ได้จัดการประชุมนานาชาติ เรื่อง ECOTOURISM : CONCEPT, DESIGN AND STRATEGY เมื่อวันที่ 6-8 กุมภาพันธ์ 2538 โดยมีผู้เชี่ยวชาญด้าน Ecotourism จากประเทศสหรัฐอเมริกา แคนาดา ออสเตรเลีย ยุโรป และประเทศต่างๆ ในภาคพื้นเอเชียแปซิฟิก เข้าร่วมสัมมนา รวมทั้งสิ้น 250 คนและที่ประชุมดังกล่าวได้ให้คำจำกัดความของ Ecotourism ได้อย่างชัดเจน และเป็นเอกภาพดังนี้

Features	Speaker	Buckley	Dearden	Dowling	Christ	Boer
nature based	/	/	/	/	/	/
sustainably managed	/	/	/	/	/	/
inclusive of social and cultural aspects	/	/	/	/	/	/
educational to tourists	/	/	/	/	/	/
educational to local people		/	/	/	/	/
benefit to local people		/	/	/	/	/
involvement of local people		/	/	/	/	/
product authentic				/	/	/
satisfies the tourists				/	/	/

ตารางที่ 2 ลักษณะของ Ecotourism

1. **NATURE BASED** : การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญแก่ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ทั้งสิ่งแวดล้อมด้านความหลากหลายทางชีวภาพ ด้านสภาพภูมิศาสตร์ และด้านวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี โดยจะต้องยึดหลักสำคัญที่ว่าเราจะต้องอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมเหล่านั้นไว้ให้ดีที่สุด เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน
2. **SUSTAINABLY MANAGED** : การท่องเที่ยวทุกประเภทจะต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ประเทศทุก

ประเทศ ท้องถิ่นทุกท้องถิ่นจำเป็นต้องพยายามจัดการท่องเที่ยวของตน โดยไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสภาพสิ่งแวดล้อม หรือให้กระทบน้อยที่สุด

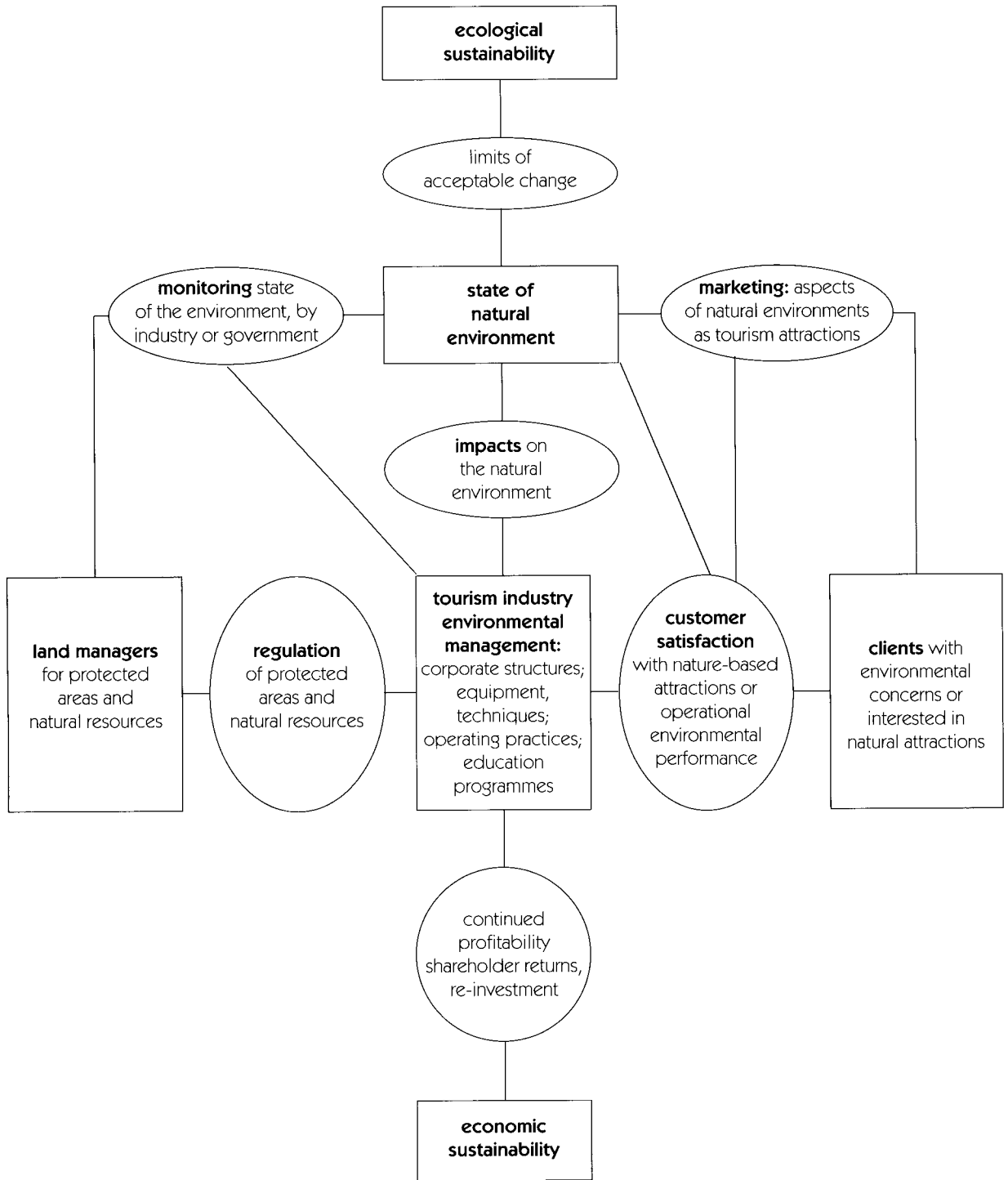
3. **INCLUSIVE OF SOCIAL AND CULTURAL ASPECTS** : การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์รวมถึงการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม ตลอดจนวิถีชีวิต เอกลักษณ์ของท้องถิ่น และประเทศซึ่งเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ต้องการศึกษาความแตกต่างทางด้านสังคม และวัฒนธรรมที่หลากหลายเหล่านั้น
4. **ENVIRONMENTALLY EDUCATIVE** : การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จะต้องให้การศึกษากับนักท่องเที่ยวและประชากรในท้องถิ่น เป็นการศึกษาที่ต้องการจะหยั่งรากลึกลงในจิตสำนึกของแต่ละคน ให้ตระหนักถึงความจำเป็นและความสำคัญอย่างยิ่งยวด ในอันที่จะทะนุถนอมไว้ซึ่งสภาพแวดล้อมรอบ ๆ ตัวเรา
5. **BENEFIT AND INVOLVEMENT OF LOCAL PEOPLE** : การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เน้นตรงจุดที่ว่าในการจัดการการท่องเที่ยว ประชาชนบนพื้นที่จะต้องมีส่วนร่วมในการวางแผน การตัดสินใจ และสามารถได้รับผลประโยชน์จากกำไรของการท่องเที่ยว และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จะเป็นกุญแจสำคัญไขไปสู่การกระจายรายได้นั่นเอง
6. **PRODUCT AUTHENTIC** : การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จากมุมมองเชิงตลาด มีจุดเน้นที่ว่าผลิตภัณฑ์ คือ ทัวร์ต่าง ๆ นั้นจะต้องเป็นทัวร์ที่มีลักษณะครบตามเกณฑ์ที่กล่าวมาแล้ว ในข้อที่ 1-5 มิใช่การนำเอาชื่อ Ecotourism ไปติดบนผลิตภัณฑ์เดิมเท่านั้น
7. **TOURIST SATISFACTION** : ความพอใจของนักท่องเที่ยวนับเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน นักท่องเที่ยวที่พอใจจึงจะกลับมาท่องเที่ยวอีก กิจกรรมที่บริษัททัวร์เสนอต่อนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จะต้องเป็นกิจกรรมที่ตรงหรือเกินความคาดหวังของนักท่องเที่ยว ทั้งนี้จะต้องอยู่ในกรอบของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

เราอาจสรุปได้ว่า ในภาพรวม ECOTOURISM ให้ความสำคัญกับการจัดการท่องเที่ยวในแนวใหม่ โดยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวทุกคน บนทุกพื้นที่ยึดถือหลักการ 7 ประการ ดังกล่าวเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติตนเอง

II รูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (DESIGN)

รูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จะต้องเป็นรูปแบบที่ก่อให้เกิดความเจริญยั่งยืน

1. GREENING MASS TOURISM รูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์



Sustainable Tourism: Major Links

ในเชิงการปรับเปลี่ยนการท่องเที่ยวของคนจำนวนมาก (MASS TOURISM) ซึ่งมักมีการจัดการเชิงพาณิชย์ มาเป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวเพื่อคนจำนวนมากที่เอื้อต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ROBERT H. BURNS แห่ง WTTC ให้ความเห็นว่าควรมีการสร้างรูปแบบใหม่ของบริการทัวร์ และบริการโรงแรมให้เป็นไปในทิศทางของการสร้างสำนึกของความห่วงใยในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมซึ่งรูปแบบนี้จัดเป็นรูปแบบที่ควรทำอย่างเร่งด่วนที่สุด สถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้เล็งเห็นความสำคัญของรูปแบบนี้ จึงได้จัดโครงการ “THE GREENING OF THAI HOTELS” และอาจจะจัดโครงการ “THE GREENING OF TRADITIONAL TOURS” ในปี 2538 ซึ่งเป็นปีที่ WTTC จะประกาศให้เป็น “THAILAND 1996 : A NEW GREEN DESTINATION IN HONOUR TO THE KING'S GOLDEN JUBILEE”

2. REGIONAL ENVIRONMENTALLY BASED TOURISM DEVELOPMENT PLANNING MODEL

ในช่วงปี 1993 ได้มีการสร้างรูปแบบของการวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่นขึ้น รูปแบบใหม่ของการวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวนี้จัดเป็นการวางแผนระดับมหภาคของท้องถิ่น โดยเป็นการวางแผนพัฒนาในภาพรวมทุกๆ ด้านไปพร้อมกัน (แทนการต่างฝ่ายต่างวางแผนอย่างที่เคยทำกันมา) การวางแผนพัฒนารูปแบบนี้ จะทำให้เราได้ทั้งแผนพัฒนาท้องถิ่น แผนพัฒนาสิ่งแวดล้อม และแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์รวมกลมกลืนอยู่ในแผนพัฒนาเดียวกัน แผนพัฒนาท้องถิ่นรูปแบบนี้จะเสนอแนะให้แบ่งพื้นที่ออกเป็นโซนต่างๆ คือ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตอนุรักษ์ธรรมชาติ เขตพื้นที่สำหรับกิจกรรมสันทนาการกลางแจ้ง และเขตพื้นที่สำหรับการท่องเที่ยว เขตต่างๆ เหล่านี้จะถูกกำหนดขึ้นตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้เพื่อการพัฒนาาร่วมกันในภาพรวม

3. PRINCIPLES OF SUSTAINABLE DESIGN RELATED TO ECOTOURISM

: เมื่อประมาณ 20 ปีที่แล้วมา ได้เกิดจุดเปลี่ยนในหลักการของการสร้างรูปแบบของกิจกรรมของมนุษย์ โดยเฉพาะทางด้านการออกแบบสถาปัตยกรรม จากการประชุม ARCHITECTS FOR EXPO 2000 ที่เมืองแฮนโนเวอร์ ประเทศเยอรมันนี้ WILLIAM MCDONOUGH ได้เสนอความคิดเกี่ยวกับ “BILL OF RIGHTS FOR THE PLANET” และทุกวันนี้สถาปนิกจะตระหนักถึงหลักการของการออกแบบแนวใหม่ตาม “HANNOVER PRINCIPLES” ซึ่งให้ยึดถือความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมและของสังคมเป็น

หลักที่สำคัญที่สุดในการปฏิบัติงานวิชาชีพ สถาปนิกซึ่งมีความตระหนักและสำนึกจะเคารพความหลากหลายทางชีวภาพ ความเป็นเอกภาพของสรรพสิ่ง ความบริสุทธิ์ของอากาศ น้ำและดิน จุดเปลี่ยนของหลักการออกแบบทางด้านสถาปัตยกรรม ซึ่งเคารพการพัฒนาที่ยั่งยืนนี้ได้มาหล่อหลอมประสานกับจุดเปลี่ยนของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (ECOTOURISM) ซึ่งมีเป้าประสงค์เดียวกัน คือการพัฒนาที่ยั่งยืน

การออกแบบที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในยุคปัจจุบัน จึงเป็นการสร้างสรรค์ที่เคารพหลักการออกแบบเพื่อความยั่งยืน โดยระมัดระวังที่จะมองการออกแบบในภาพรวม จากการเริ่มก่อสร้างจนถึงการใช้งาน และการดูแลรักษาการใช้วัสดุที่ไม่มีสารพิษ การทะนุถนอมทรัพยากรธรรมชาติที่แวดล้อม การหมุนเวียนนำกลับมาใช้ การสร้างความใกล้ชิดระหว่างนักท่องเที่ยวกับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมวิถีชีวิตท้องถิ่น หัวข้อสำคัญที่ต้องนำมาพิจารณาเมื่อออกแบบมี 9 ประการ ได้แก่ การสร้างสำนึกในการร่วมอนุรักษ์ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรวัฒนธรรม การ Design ในบริเวณที่ตั้ง การ Design ตัวอาคาร การออกแบบการจัดการด้านพลังงาน การออกแบบด้านการจัดการเรื่องน้ำใช้สอย การออกแบบด้านการจัดการของเสีย ความสะดวกในการดูแลรักษา และความสะดวกในการดำเนินกิจการ ซึ่งสถาปนิกจะออกแบบเกี่ยวกับหัวข้อดังกล่าวนี้โดยมีจุดยืนที่ชัดเจนในอันที่จะอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อสร้างการท่องเที่ยวที่จริงจังยั่งยืน

III กลวิธีการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism Strategy)

กลวิธีในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีดังต่อไปนี้

1. **การป้องกันสิ่งแวดล้อม** กลวิธีคือ สงวนและป้องกันทรัพยากรธรรมชาติ ดูแลรักษาทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ดูแลรักษารูปแบบวิถีชีวิต ตรวจสอบผลกระทบ ตั้งขอบเขตของการเปลี่ยนแปลง
2. **การพัฒนาตัวสินค้า** กลวิธีคือ กำหนดบริเวณทรัพยากรแสดงตัวสินค้าที่มีและอาจเกิดขึ้นใหม่ พัฒนาลินค้าตัวใหม่ แสดงเส้นทางทัวร์ จุดเริ่มต้นและโซนที่จะมีการท่องเที่ยว พัฒนา Product Packages ที่เหมาะสม จัดตั้งการประสานงานกับอุตสาหกรรมอื่น
3. **การตลาดและการโฆษณา** กลวิธีคือ กำหนดตลาดเป้าหมาย โฆษณาลินค้า แก่ลูกค้าที่เกี่ยวข้อง พัฒนาระบบการส่งผลิตภัณฑ์ที่ได้ผล ตั้งบริเวณนั้นเป็นห้องที่ของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ พัฒนาส่วนต่างๆ ที่จะประสานงานด้านการตลาดและโฆษณา ประเมินผลการโฆษณาและการตลาด
4. **การพัฒนาระบบสาธารณูปโภค** กลวิธีคือ พัฒนาที่พักอาศัยที่สะดวก

สบายเหมาะสม พัฒนาสนามบิน สถานีรถไฟ ถนนหนทางไปสู่แหล่งท่องเที่ยว พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ป้ายบอกทางและศูนย์ข้อมูลนักท่องเที่ยว พัฒนาสาธารณูปโภคซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่ประชากรในพื้นที่เช่นกัน พิจารณาถึงทางเลือกหลายด้านเพื่อพัฒนาสาธารณูปโภค ซึ่งควรมีมาตรฐานสูงทั้งนี้โดยเคารพต่อสิ่งแวดล้อม

5. **ความสัมพันธ์ด้านอุตสาหกรรม** กลวิธีคือ นำความรู้ด้าน Ecotourism Niche มาใช้ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว จัดตั้งเครือข่ายข้อมูล ประสานงานและโฆษณาระดับนานาชาติ เช่น เข้า Internet พัฒนาการอบรมบุคลากรซึ่งเกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สนับสนุนให้มีการทำงานวิจัยด้านนี้

บทสรุป

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ใหญ่ที่สุดในโลก วัตถุประสงค์ที่นำมาใช้ในอุตสาหกรรมนี้คือ ทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรวัฒนธรรม ถ้าทรัพยากรดังกล่าวถูกทำลายสูญสลายไปการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มิได้เป็นเพียงสินค้าตัวใหม่หรือทางเลือกใหม่ของวงการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว แต่เป็นทางๆ เดียวที่เหลืออยู่เพื่อนำไปสู่ความอยู่รอดของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในภาพรวม และนั่นคือความหมายที่แท้จริงของคำว่า “ECOTOURISM”



สถาบันเอเชียแปซิฟิกศึกษา
INSTITUTE OF ASIA PACIFIC STUDIES